

Συλλογή της Νομολογίας

Συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P

Ευρωπαϊκή Επιτροπή κ.λπ.
κατά
Yassin Abdullah Kadi

«Αίτηση αναιρέσεως — Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) — Περιοριστικά μέτρα κατά προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν — Κανονισμός (ΕΚ) 881/2002 — Δέσμευση των κεφαλαίων και των οικονομικών πόρων προσώπου περιληφθέντος σε κατάλογο που κατάρτισε όργανο των Ηνωμένων Εθνών — Εγγραφή του ονόματος του προσώπου αυτού στον κατάλογο του παραρτήματος Ι του κανονισμού (ΕΚ) 881/2002 — Προσφυγή ακυρώσεως — Θεμελιώδη δικαιώματα — Δικαιώματα άμυνας — Αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας — Αρχή της αναλογικότητας — Δικαίωμα σεβασμού της ιδιοκτησίας — Υποχρέωση αιτιολογήσεως»

Περίληψη — Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 18ης Ιουλίου 2013

1. Ένδικη διαδικασία — Αίτηση επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας — Αίτηση αποσκοπούσα στην υποβολή παρατηρήσεων επί των νομικών ζητημάτων που εγέρθηκαν με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα — Προϋποθέσεις της επαναλήψεως

(Άρθρο 252, εδ. 2, ΣΛΕΕ· Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου, άρθρο 83)

2. Ευρωπαϊκή Ένωση — Δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων — Πράξη θέτουσα σε εφαρμογή ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών — Δικαστική ασυλία της πράξεως αυτής — Δεν υφίσταται

(Άρθρα 263 ΣΛΕΕ και 347 ΣΛΕΕ· Κανονισμός 881/2002 του Συμβουλίου, παράρτημα Ι· κανονισμός 1190/2008 της Επιτροπής)

3. Δημόσιο διεθνές δίκαιο — Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών — Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας εκδοθέντα βάσει του κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών — Υποχρέωση της Ένωσης να ασκεί τις αρμοδιότητές της στο πλαίσιο του σεβασμού των ψηφισμάτων αυτών — Περιεχόμενο — Πράξη θέτουσα σε εφαρμογή ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών — Δικαστική ασυλία της πράξεως αυτής — Δεν υφίσταται

(Άρθρα 263 ΣΛΕΕ και 347 ΣΛΕΕ· κανονισμός 881/2002 του Συμβουλίου, παράρτημα Ι· κανονισμός 1190/2008 της Επιτροπής)

4. Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Αρχές — Δικαιώματα άμυνας — Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας — Περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν —

Υποχρέωση γνωστοποίησης των επιμέρους και ειδικών λόγων που δικαιολογούν τις ληφθείσες αποφάσεις — Υποχρέωση παροχής της δυνατότητας στον ενδιαφερόμενο να γνωστοποιήσει επωφελώς την άποψή του επί των λόγων που ελήφθησαν υπόψη εναντίον του

(Άρθρα 220 § 1 ΣΛΕΕ και 296 ΣΛΕΕ· κανονισμός 881/2002 του Συμβουλίου, παράρτημα I· κανονισμός 1190/2008 της Επιτροπής)

5. *Ευρωπαϊκή Ένωση — Δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων — Κανονισμός για την επιβολή περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν — Περιεχόμενο του ελέγχου*

(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 47· κανονισμός 881/2002 του Συμβουλίου, παράρτημα I· κανονισμός 1190/2008 της Επιτροπής)

1. Βλ. το κείμενο της απόφασης.

(βλ. σκέψεις 56-58)

2. Ο κανονισμός 1190/2008, που τροποποιεί τον κανονισμό 881/2002 για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, δεν μπορεί να απολαύει δικαστικής ασυλίας με το αιτιολογικό ότι αποσκοπεί στην εφαρμογή ψηφισμάτων εκδοθέντων από το Συμβούλιο Ασφαλείας δυνάμει του κεφαλαίου VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Τα στοιχεία που στηρίζουν τη λύση αυτή έγκεινται, κατ' ουσίαν, στη συνταγματική εγγύηση που αντιπροσωπεύει, σε μια Ένωση δικαίου, ο δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας κάθε πράξεως της Ένωσης, περιλαμβανομένων εκείνων οι οποίες θέτουν σε εφαρμογή μια πράξη του διεθνούς δικαίου, υπό το πρίσμα των θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία εγγυάται η Ένωση.

Η έλλειψη δικαστικής ασυλίας των πράξεων της Ένωσης που θέτουν σε εφαρμογή περιοριστικά μέτρα που αποφασίστηκαν σε διεθνές επίπεδο δεν θέτει εν αμφιβόλω την υπεροχή ενός ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας σε επίπεδο διεθνούς δικαίου, καθόσον ο σεβασμός που επιβάλλεται να επιδεικνύουν τα όργανα της Ένωσης έναντι των οργάνων των Ηνωμένων Εθνών δεν μπορεί να συνεπάγεται την απουσία ελέγχου της νομιμότητας της πράξεως της Ένωσης με κριτήρια τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης.

(βλ. σκέψεις 65-67)

3. Βλ. το κείμενο της απόφασης.

(βλ. σκέψεις 66-68)

4. Όσον αφορά απόφαση συνιστάμενη στη διατήρηση του ονόματος του ενδιαφερομένου στον κατάλογο που περιέχεται στο παράρτημα I του κανονισμού 881/2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του κανονισμού 467/2001 για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, η τήρηση της διττής υποχρέωσης ότι, αφενός, η αρμόδια αρχή της Ένωσης κοινοποιεί στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο τα στοιχεία που διαθέτει η αρχή αυτή κατά του εν λόγω προσώπου για να στηρίξει την απόφασή της και, αφετέρου, παρέχει τη

δυνατότητα στο πρόσωπο αυτό να γνωστοποιήσει επωφελώς την άποψή του επί των λόγων που ελήφθησαν υπόψη εναντίον του πρέπει, σε αντίθεση με αυτό που ισχύει όταν πρόκειται για αρχική εγγραφή, να προηγείται της εκδόσεως της αποφάσεως αυτής.

Όταν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο διατυπώνει παρατηρήσεις σχετικά με την αιτιολογική έκθεση, η αρμόδια αρχή της Ένωσης έχει την υποχρέωση να εξετάσει, με επιμέλεια και αμεροληψία, το βάσιμο των προβαλλόμενων λόγων, υπό το φως των παρατηρήσεων αυτών και των ενδεχόμενων απαλλακτικών στοιχείων που επισυνάπτονται στις παρατηρήσεις αυτές αξιολογώντας, μεταξύ άλλων, την ανάγκη να ζητήσει τη συνεργασία της επιτροπής κυρώσεων και, μέσω της τελευταίας αυτής, του μέλους του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που πρότεινε την εγγραφή του οικείου προσώπου στον συγκεντρωτικό κατάλογο της εν λόγω επιτροπής. Τέλος, χωρίς να εκτείνεται μέχρι την επιβολή λεπτομερούς απαντήσεως στις παρατηρήσεις που διατύπωσε το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, η υποχρέωση αιτιολογήσεως που προβλέπει το άρθρο 296 ΣΛΕΕ προϋποθέτει υπό κάθε περίπτωση, ακόμη και όταν η αιτιολογία της πράξεως της Ένωσης αντιστοιχεί σε λόγους που έχει διατυπώσει διεθνές όργανο, να προσδιορίζει τους επιμέρους, ειδικούς και συγκεκριμένους λόγους, για τους οποίους οι αρμόδιες αρχές θεωρούν ότι στο οικείο πρόσωπο πρέπει να επιβληθούν περιοριστικά μέτρα.

(βλ. σκέψεις 111-116)

5. Η αποτελεσματικότητα του δικαιοδοτικού ελέγχου την οποία εγγυάται το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβάλλει, στο πλαίσιο του ελέγχου της νομιμότητας των λόγων στους οποίους στηρίζεται η απόφαση περί εγγραφής ή διατηρήσεως του ονόματος συγκεκριμένου προσώπου στον κατάλογο που περιέχεται στο παράρτημα Ι του κανονισμού 881/2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του κανονισμού 467/2001 για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν, ο δικαστής της Ένωσης να βεβαιώνεται ότι η απόφαση αυτή, η οποία έχει ατομικό χαρακτήρα για το πρόσωπο αυτό, να στηρίζεται σε επαρκώς στέρεα πραγματική βάση. Τούτο προϋποθέτει έλεγχο των πραγματικών περιστατικών που προβάλλονται στην αιτιολογική έκθεση στην οποία στηρίζεται η εν λόγω απόφαση, ούτως ώστε ο δικαιοδοτικός έλεγχος να μην περιορίζεται στην εκτίμηση της αφηρημένης πιθανότητας των προβαλλομένων λόγων, αλλά να αφορά το αν οι λόγοι αυτοί, ή, τουλάχιστον, ένας εξ αυτών που θεωρείται επαρκής αυτός καθεαυτός για να στηρίξει την ίδια αυτή απόφαση, είναι τεκμηριωμένοι. Προς τούτο, εναπόκειται στον δικαστή της Ένωσης να διενεργήσει την εξέταση αυτή ζητώντας, ενδεχομένως, από την αρμόδια αρχή της Ένωσης να προσκομίσει τις πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία, εμπιστευτικά ή όχι, που είναι κρίσιμα για την εξέταση αυτή.

Αν η αρμόδια αρχή της Ένωσης αδυνατεί να ανταποκριθεί στο αίτημα του δικαστή της Ένωσης, εναπόκειται στην περίπτωση αυτή στον τελευταίο αυτό να στηριχθεί στα στοιχεία και μόνο που του έχουν γνωστοποιηθεί. Αν τα στοιχεία αυτά δεν επιτρέπουν τη διαπίστωση του βασίμου ενός λόγου, ο δικαστής της Ένωσης απορρίπτει τον λόγο αυτό ως έρεισμα της αποφάσεως περί εγγραφής ή περί διατηρήσεως της εν λόγω εγγραφής. Αν, αντιθέτως, η αρμόδια αρχή της Ένωσης προσκομίσει κρίσιμες πληροφορίες ή αποδεικτικά στοιχεία, ο δικαστής της Ένωσης πρέπει να εξακριβώσει την ακρίβεια των πραγματικών περιστατικών που προβάλλονται σε σχέση με τις πληροφορίες και τα στοιχεία αυτά και να εκτιμήσει την αποδεικτική δύναμη των τελευταίων αυτών σε συνάρτηση με τις περιστάσεις της υποθέσεως και υπό το φως των ενδεχόμενων παρατηρήσεων που υπέβαλε, μεταξύ άλλων, το οικείο πρόσωπο συναφώς.

Όταν επιτακτικοί λόγοι αναγόμενοι στην ασφάλεια της Ένωσης ή των κρατών μελών της, ή στον χειρισμό των διεθνών τους σχέσεων αντιτίθενται στην κοινοποίηση ορισμένων πληροφοριών ή ορισμένων αποδεικτικών στοιχείων στο οικείο πρόσωπο, εναπόκειται ωστόσο στον δικαστή της

Ένωσης, στον οποίο δεν μπορεί να αντιταχθεί το απόρρητο ή η εμπιστευτικότητα των πληροφοριών ή στοιχείων αυτών, να εφαρμόσει, στο πλαίσιο του δικαιοδοτικού ελέγχου που ασκεί, τεχνικές που παρέχουν τη δυνατότητα να συμβιβαστούν, αφενός, οι θεμιτοί λόγοι ασφάλειας που αφορούν τη φύση και τις πηγές πληροφοριών που ελήφθησαν υπόψη για την έκδοση της οικείας πράξεως και, αφετέρου, η ανάγκη επαρκούς διασφάλισης στον πολίτη του σεβασμού των διαδικαστικών δικαιωμάτων του, όπως είναι το δικαίωμα ακροάσεως και η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως.

Αν ο δικαστής της Ένωσης κρίνει ότι οι λόγοι που προέβαλε η αρμόδια αρχή δεν εμποδίζουν την, τουλάχιστον μερική, κοινοποίηση των σχετικών πληροφοριών ή αποδεικτικών στοιχείων, παρέχει στην αρμόδια αρχή της Ένωσης τη δυνατότητα να προβεί στην κοινοποίηση αυτή προς το ενδιαφερόμενο πρόσωπο. Αν η εν λόγω αρχή αντιταχθεί στην κοινοποίηση όλων ή μέρους των πληροφοριών ή στοιχείων αυτών, ο δικαστής της Ένωσης θα προβεί στην περίπτωση αυτή στην εξέταση της νομιμότητας της προσβαλλομένης πράξεως αποκλειστικώς βάσει των στοιχείων που κοινοποιήθηκαν.

Αντιθέτως, αν αποδειχθεί ότι οι λόγοι που επικαλέστηκε η αρμόδια αρχή της Ένωσης αντιτίθενται πράγματι στην κοινοποίηση στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο των πληροφοριών ή αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, απαιτείται να σταθμίζονται καταλλήλως οι απαιτήσεις που συνδέονται με το δικαίωμα επί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, ειδικότερα με την τήρηση της αρχής της εκατέρωθεν ακροάσεως, με εκείνες που απορρέουν από την ασφάλεια της Ένωσης ή των κρατών μελών της, ή από τον χειρισμό των διεθνών τους σχέσεων.

Λαμβανομένης υπόψη της προληπτικής φύσεως των επίμαχων περιοριστικών μέτρων, αν, στο πλαίσιο του ελέγχου της νομιμότητας της προσβαλλομένης αποφάσεως, ο δικαστής της Ένωσης κρίνει ότι, τουλάχιστον, ο ένας από τους λόγους που διαλαμβάνονται στην αιτιολογική έκθεση που παρέσχε η επιτροπή κυρώσεων είναι επαρκώς ακριβής και συγκεκριμένος, ότι είναι τεκμηριωμένος και ότι συνιστά αυτός καθεαυτόν επαρκές έρεισμα για να στηρίξει την απόφαση αυτή, το γεγονός ότι άλλοι μεταξύ των λόγων αυτών δεν συνιστούν τέτοιο έρεισμα δεν μπορεί να δικαιολογήσει την ακύρωση της εν λόγω αποφάσεως. Στην αντίστροφη περίπτωση, θα προβεί στην ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως.

Ο δικαιοδοτικός αυτός έλεγχος είναι απαραίτητος για να εξασφαλιστεί δίκαιη ισορροπία μεταξύ της διατηρήσεως της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και της προστασίας των ελευθεριών και των θεμελιωδών δικαιωμάτων του οικείου προσώπου. Συγκεκριμένα, παρά την προληπτική φύση τους, τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα έχουν, επί των ελευθεριών και δικαιωμάτων αυτών, σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο συνδεόμενο, αφενός, με τη σημαντική αναστάτωση της προσωπικής και επαγγελματικής ζωής του οικείου προσώπου συνεπεία των περιορισμών στη χρήση του δικαιώματός του ιδιοκτησίας που απορρέουν από τη γενική ισχύ τους και, όπως εν προκειμένω, από την πραγματική διάρκεια της εφαρμογής τους, καθώς και, αφετέρου, με τη δημόσια απαξία και δυσπιστία που προκαλούν προς το πρόσωπο αυτό.

(βλ. σκέψεις 119, 120, 123-125, 127, 128, 130-132, 137)